

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje,

združenje za izobraževanje in družbeno vključenost

Mreža SUTŽO

Poljanska cesta 6, 1000 Ljubljana

01/433 20 90

www.utzo.si

ZAPISNIK

STROKOVNI POSVET SOCIALNA VKLJUČENOST RANLJIVIH SKUPIN

S posvetom smo želeli povečati zavest o pomenu socialne vključenosti, pridobivanju družbene moči in odprtem dostopu do znanja socialno izključenih skupin. Povezali smo mlade, brezposelne in starejše ter odkrivali njihove potrebe po znanju in temeljnih kompetencah ter možnosti za njihovo vključevanje in pridobivanje družbene moči. Namen posveta je bil spoznavanje generacijskih stališč in potreb, odkrivanje skupnih interesov za povezovanje ter oblikovanje primernih oblik in modelov sodelovanja.

Mlade je predstavila Alenka Blazinšek z Inštitut za promocijo in beleženje neformalno pridobljenega znanja, starejše prof. dr. Ana Krajnc z Združenja SUTŽO, Marija Pukl, državna sekretarka v Kabinetu predsednika vlade RS in Ljuba Fišer z ZDUS in prostovoljka na LU Ormož. Dr. Magda Zupančič z MDDSZEM je predstavila pomen vseživljenjskega vključevanja v družbo znanja. Na posvetu smo povabili tudi Zavod za zaposlovanje RS, da predstavi skupino brezposlenih. Povabili smo Antonijo Pezdirc Tandle, Barbaro Gogala in Barbaro Vrtačnik, vendar so se opravičile zaradi sestanka na MDDSZEM.

Datum in kraj: sreda, 25. oktober 2016 ob 9.00 uri, Poljanska 6, Ljubljana

Prisotni: gl. priloženo listo prisotnosti

Program:

1. Pomen socialne vključenosti in odprt dostop do znanja

Prof. dr. Ana Krajnc, Slovenska UTŽO

2. Strategija dolgožive družbe in možnosti za vključevanje ranljivih skupin

Marija Pukl, državna sekretarka v Kabinetu predsednika vlade RS

4. Mladi iskalci zaposlitve v medgeneracijskem sodelovanju

Alenka Blazinšek, Zavod Nefiks - Inštitut za promocijo in beleženje neformalno pridobljenega znanja

5. Kako starejše motivirati in vključevati v učenje?

Ljuba Fišer, projekt Mature, ZDUS

6. Razprava

Posvet je moderirala Maša Bizovičar.

Ad 1)

Prof. dr. Ana Krajnc je v uvodu spregovorila o pomenu socialne vključenosti, pridobivanju družbene moči in odprtem dostopu do znanja danes izključenih družbenih skupin: mladih, brezposelnih in starejših. Predstavila je potrebo po vzpostavitvi borze dela za posredovanje predvsem kratkotrajnih del in možnost vključevanja upokojenih. Za mlajše bi ta predstavljala stik s prakso: dijakom, študentom. Prav za te je poudarila, da so velikokrat »zašolani«, polni »bančniško« naloženega znanja, ki pa ga v praksi ne znajo uporabiti, ker niso imeli stika z njo, in niso socializirani za delo. Poudarjen je bil pomen fleksibilnih oblik dela in da je zaposlovanje za nedoločen čas stvar preteklosti. Borza dela bi združevala povpraševanje in ponudbo. Bilo bi javno mesto, kamor vsak, tudi družbeno izključena oseba lahko pride in dobi delo. Dela je vse več in služb bo vedno manj. Možnosti se hitro množijo na nacionalni in mednarodni ravni. Delo je vseživljenjski proces vzporeden vseživljenjskemu izobraževanju. Razvoj je z robotizacijo in digitalizacijo proizvodnje najprej izločil delavce, sedaj so na vrsti uslužbenci. Ekonomisti napovedujejo, da bo v naslednjih 5 letih izginilo 30 % danes poznanih služb.

»Ljudje so naveličani besed in govorjenja. Preidimo k dejanjem in sprejmimo danes nekaj konkretnih akcijskih sklepov,« je navzoče nagovorila predsednica mreže. Izhaja iz možnosti mreže univerz za tretje življenjsko obdobje:

1. Predsednica je predstavila prostovoljsko gibanje Znaš, nauči drugega, ki ga Slovenska UTŽO razvija že od leta 2009. Gibanje, ki poteka tako med starejšimi kot medgeneracijsko pojmuje znanje kot darilo. Predstavlja fleksibilno in patronažno učenje, ki nudi možnost učenja v dvoje, če je potrebno tudi v domačem okolju. Do sedaj smo ga osredotočili na odpravljanje računalniške nepismenosti med starejšimi, ker je to množičen problem socialne izključenosti. Predlagala je, da ga mreža razširi v učenje v dvoje (tandemsko učenje) starejšega in mlajšega. Socialni kapital, izkušnje in preizkušena pravila osebnega uveljavljanja naj krmilijo mladega na trg dela in v javnost.

2. Odpreti medgeneracijski študijski program: Premagovanje socialne izločenosti in pridobivanje družbene moči »sociologija življenja«.

3. Povečati delež brezposelnih v študijskih krožkih na univerzah za tretje življenjsko obdobje kot ugodnejše možnosti izobraževanja in s tem povečati uresničevanje osnovnega principa danes: Odprt dostop do izobraževanja. Iskati možnosti pri ministrstvih za brezplačno izobraževanje.

4. Delegacija, danes na posvetu sodelujočih organizacij, naj sklepe uveljavi pri Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

Ad 2)

Marija Pukl, državna sekretarka v Kabinetu predsednika vlade RS je predstavila analizo *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*, ki jo je v letošnjem letu pripravil Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Povzela je trenutno stanje v družbi glede na demografske spremembe in pričakovane projekcije. Poudarila je posledice za trg dela in izobraževanje ter skromno zastopanost starejših, starih od 55 do 64 let, v vseživljenjskem učenju. Izpostavljena je bila negotova zaposlitvena situacija mladih in napovedi za še nižjo rodnost. Poudarjeno je bilo nezadostno prilagajanje izobraževalnega sistema stanju prebivalstva in hitrim tehnološkim spremembam. Družba naj se prilagodi demografskim trendom in starejšim omogoči večje vključevanje, prav tako mlajšim zgodnejše vključevanje na trg dela in večjo zaposlitveno stabilnost. Stopnja delovne aktivnosti v starosti od 30 do 52 let je napram ostalim članicam EU visoka, zaradi visoke vključenosti žensk, zaskrbljujoče pa je dajstvo,

da je Slovenija po delovni aktivnosti starih od 53 do 64 let na samem dnu EU. Alarmantno je stanje upokojenih že sedaj, ko jih več kot polovica prejema pokojnino nižjo od 610 €. Napovedi kažejo, da 25% BDP v prihodnosti ne bo omogočal dostopa do socialnih pravic so kakršnih smo upravičeni danes.

Sekretarka je poudarila pomen domišljenega programa, ki bi v prihodnje omogočal večje vključevanje starejših. S tem se je navezala na Strategijo dolgožive družbe, ki je trenutno v medresorski pripravi in naj bi bila dokončana do konca letošnjega leta. Strategija predstavlja aktualen strateški dokument na področju starejših, saj smo trenutno brez veljavne strategije. V javno razpravo naj bi prišla v januarju 2017. Pozvala je, da se mreža UTŽO s konkretnimi predlogi vključi. Strategija želi odgovoriti na naslednje izzive družbe:

- uravnoteženje razmerja med delovno aktivno in neaktivno populacijo,
- soočanje z novo prihajajočo družbeno paradigmo staranja prebivalstva,
- vplivati na javno mnenje in razumevanje prihajajočih družbenih trendov, soočiti se
- stereotipi in predsodki glede vključevanja starejših,
- vključena bodo vsa pomembna področja (prostor, promet, izobraževanje itd.).

Izpostavljen je bil slogan Svetovne zdravstvene organizacije: Staranje je dejstvo, letom je potrebno vdihniti življenje. V družbi je potrebna participacija vseh starostnih skupin, povezovanje in zdravje. Po raziskavah, starejši v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami EU najhitreje obolevajo (stres in mobing na delovnem mestu).

Ga. Pukl je UTŽO svetovala, da se odpirajo v družbi in v svojem lokalnem okolju, da se povezujejo s sorodnimi organizacijami. Na medije in javno mnenje lahko vplivajo s pozitivnimi primeri, prav tako pa bo potrebno sprejeti nove projekte z vsebinami, ki odgovarjajo na aktualne družbene trende. Država bo morala vzpostaviti sistem učenja za življenje v 3. življenjskem obdobju, tako kot je vzpostavljen sistem formalnega izobraževanja otrok in mladih in zaposlenih.

Celotna analiza Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice je dostopna na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/sporocila_za_javnost/2016/maj/Demografske_spremembe_UMAR_za_na_splet.pdf

Ad 3)

Magda Zupančič z Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je predstavila pomen vseživljenjskega izobraževanja v vseh starostnih obdobjih, tako mladih kot starejših in nižje izobraženih. Poudarila je, da je za starejše posebej pomembno socialno vključevanje in pridobivanje e-kompetence. Izpostavljena je bila problematika zanemarjanja pridobljenega znanja, ki hitro zastara. Poseben poudarek bi bilo potrebno nameniti mladim, ki niso vključeni, starejšim z zmanjšano zaposljivostjo in nižje izobraženim starejšim, ki so izraziteje podvrženi zdravstvenim in psihičnim težavam. V zadnjem času se kot ranljiva skupina pojavljajo starejši s terciarno izobrazbo.

V Sloveniji je še vedno podcenjen pomen socialne integracije. Potrebno je ozavestiti, da vseživljenjsko učenje pogojuje vključevanje starejših na trg dela. Po raziskavah so starejši v Sloveniji največji potencial, ki ga naj država v prihodnje bolje izkoristi. **Pomembno je vlagati v starejše kot posameznike in v ukrepe za podaljševanje njihove delovne aktivnosti, saj produktivnost s staranjem ne upada. Vseživljenjsko učenje in ekonomska neodvisnost skozi celotno življenje dviga motivacijo za delo in življenje.** Če so starejši motivirani za delo, so bolj zdravi in zadovoljni ter se dlje vključujejo v delovni proces. V Sloveniji smo priča upokojevanju po 55. letu, zaradi premajhne

motivacije za delo, slabega delovnega okolja in pogojev za delo. Pomemben je razmislek, kako privabiti ranljive skupine v delovno okolje ter kakšni bi bili možni vmesni koraki – delna upokojitvev, odložena upokojitvev, mentorstvo mlademu zaposlenemu (prenos znanja in izkušenj) itd.

Dr. Zupančič je predstavila analizo (Ilmarinen and Tuomi, 2004), ki je na Norveškem merila delovno sposobnost starejših po naslednjih dimenzijah: delo, vrednote, kompetence in zdravje in je pokazala, da se delovna sposobnost s staranjem poslabšuje le pri 30% populacije.

Postavlja se vprašanje, kako zagotoviti socialno in delovno vključenost slovenske populacije? Potrebni so dolgotrajni ukrepi in vizija. Starejši potrebujejo avtonomijo na trgu dela, saj je danes mnenje starejših od 55 let, da v naslednjih petih letih ne bodo več sposobni opravljati svojega dela. Med starejšimi se pojavlja vse večja želja po postopnem upokojevanju. **Vlaganje v delovno silo se z leti dokazano obrestuje.**

Ad 4)

Alenka Blazinšek iz Zavoda Nefiks je predstavila mlade, s katerimi se srečujejo v aktivnostih zavoda, predvsem v zaposlitvenih klubih. Mladi so v splošnem, tako kot starejši, izredno heterogena skupina, ki pa potrebuje več samoiniciativnosti in drznosti. Poudarila je, da gre za generacijo na prehodu, ki se srečujejo z nestabilnimi, rizičnimi pogoji zaposlitve in dela, kar jim otežuje osamosvajanje od staršev ter prehod v odraslost, kar se še posebej kaže pri mladih izobraženih ženskah v rodni dobi. Poudarila je, da so mladi s katerimi se srečujejo v okviru aktivnosti zavoda precej slabo digitalno pismeni ter družbeno in politično apatični.

Ad 5)

Ljuba Fišer, upokojena vzgojiteljica, ki sodeluje z Ljudsko univerzo Ormož je predstavila ruralno okolje Ormoža in pomen vključevanja in učenja manj izobraženih moških. Predstavila je projekt – učenje za življenjsko uspešnost, ki je potekal v kraju Sveti Tomaž pri Ormožu. Z njeno pomočjo se je oblikovala skupina starejših, brezposlenih moških z nižjo izobrazbo, ki so se povezali na temo osamosvojitvene vojne Slovenije. Predstavljeno je bilo mrtvilo, s katerim se srečujejo na podeželju in ne vključenost starejših in manj izobraženih. Izobraževalna skupina je obudila željo po druženju in opozorila na pomanjkanje kakršnih koli družbenih aktivnosti v tamkajšnjem okolju. Po zaključenem programu so izdali zbornik s svojim delom, nekaj udeležencev se je celo odločilo za zaključek nedokončane osnovnošolske izobrazbe.

Ad 6)

V razpravi na koncu je bil ponovno izpostavljen pomen razvijanja možnosti postopnega upokojevanja in spodbujanja aktivnega staranja. Predsednice različnih UTŽO so predstavile izjemno delo, ki ga opravijo v lokalnem okolju, medgeneracijsko povezovanje in možnost, ki ga nudijo mladim strokovnjakom brez zaposlitve. Izpostavile so ogromen vložek starejših prostovoljcev za delovanje. Ker pa UTŽO delujejo skoraj izključno na podlagi prispevkov, ne morejo vključevati manj izobraženih in ekonomsko šibkejših starejših. Vsi udeleženci so se strinjali, da bi možnost ostati v stiku s tehnološkim napredkom in razvojem družbe morala biti pravica vseh starejših, brezposelnih in mladih.

Ljubljana, 27.10.2015